

POSTANOWIENIE

Dnia 1 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania X.Y.
od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa [...]
przy udziale Prokuratora Generalnego reprezentowanego przez Prokuraturę
Krajową oraz przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w Warszawie
w dniu 1 grudnia 2023 r.
na skutek przedstawienia przez Sąd Najwyższy
postanowieniem z 20 marca 2019 r., sygn. akt III CO 121/18,
zagadnienia prawnego

na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z następującym pytaniem:

1. czy w sytuacji, w której Sąd ostatniej instancji państwa członkowskiego (Sąd Najwyższy) - po uzyskaniu wykładni prawa Unii Europejskiej przez TSUE co do skutków prawnych naruszenia podstawowych reguł prawa tego państwa dotyczących powoływania sędziów Sądu Najwyższego, polegającego na:

a) wręczeniu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej aktów powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego mimo uprzedniego zaskarżenia uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, obejmującej wnioski o powołanie do

pełnienia urzędu, do właściwego sądu krajowego (Naczelnego Sądu Administracyjnego), wstrzymania przez Naczelnny Sąd Administracyjny wykonania tej uchwały zgodnie z prawem krajowym oraz niezakończenia postępowania odwoławczego, po którego przeprowadzeniu Naczelnny Sąd Administracyjny prawomocnie uchylił zaskarżoną uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa ze względu na jej niezgodność z prawem, trwale usuwając ją z porządku prawnego, przez co akt powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego został pozbawiony podstawy wymaganej w art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w postaci wniosku Krajowej Rady Sądownictwa o powołanie do pełnienia urzędu sędziego,

b) przeprowadzeniu postępowania przednominacyjnego z pominięciem zasad transparentności i rzetelności, przez organ krajowy (Krajową Radę Sądownictwa), który - ze względu na okoliczności towarzyszące jego ukonstytuowaniu się w części sędziowskiej oraz sposób jego działania - nie spełnia wymagań konstytucyjnego organu stojącego na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, gdyż został ukształtowany w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3)

- ma rozstrzygnąć przedstawione temu Sądowi zagadnienie prawne stosując wykładnię prawa Unii Europejskiej przyjętą przez TSUE, przepisy art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 267 TFUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych (KPP) należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one udziałowi w składzie Sądu Najwyższego rozstrzygającego to zagadnienie prawne którejkolwiek z osób powołanych na urzędy sędziów Sądu Najwyższego z naruszeniem reguł prawa krajowego państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) lub b) powyżej,

a także w ten sposób, że sprzeciwiają się one dokonywaniu zmian w składzie orzekającym sądu państwa członkowskiego, który wystąpił z pytaniem prejudycjalnym do TSUE w sytuacji, w której zmiany takie nastąpiły po wydaniu wyroku przez TSUE w odpowiedzi na to pytanie i nie były one uzasadnione przyczynami obiektywnymi (np. śmiercią, przejściem w stan spoczynku sędziego będącego członkiem składu orzekającego, który wystąpił z pytaniem prejudycjalnym)

- oraz sprzeciwiają się podejmowaniu w sprawie obejmującej rozstrzygnięcie tego zagadnienia prawnego jakichkolwiek czynności decyzyjnych, w tym wydawaniu zarządzeń w szczególności co do składu orzekającego Sądu Najwyższego lub terminie jego posiedzenia przeznaczonym do załatwienia sprawy przez osobę powołaną na funkcję Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej tego Sądu, która została również powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego z naruszeniem reguł prawa krajowego państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) i b) powyżej lub przez każdą inną osobę powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego także z naruszeniem reguł prawa krajowego państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) lub b), w związku z czym zarządzenia takie lub czynności decyzyjne należy uznać za pozbawione skutków prawnych

- oraz w ten sposób, że sędzia Sądu Najwyższego, przy którego powołaniu nie doszło do żadnego z uchybień, opisanych w pkt 1 lit. a) lub b) powyżej ma prawo i obowiązek - celem uniknięcia rozstrzygnięcia sprawy przez sąd niebędący sądem niezawisłym bezstronnym i ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu prawa Unii Europejskiej - odmówić udziału w kolegialnym składzie orzekającym Sądu Najwyższego, w którym większość stanowią osoby powołane na urząd sędziego Sądu Najwyższego z naruszeniem reguł prawa krajowego

państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) lub b), a w przypadku pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie również w ten sposób, że powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego bez uchybień, o których mowa w pkt 1 lit. a) lub b) sędzia tego Sądu będący sędzią sprawozdawcą w sprawie obejmującej przedmiotowe zagadnienie prawne jest uprawniony do wyznaczenia składu Sądu Najwyższego mającego rozstrzygnąć to zagadnienie z pominięciem przepisów prawa krajowego przyznających Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Cywilnej tego Sądu kompetencję do wyznaczania składów orzekających w sprawach rozpoznawanych w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego celem zapewnienia efektywności Prawu Unii Europejskiej i jego wykładni przyjętej przez TSUE, jak również w ten sposób, że sprzeciwiają się one pełnieniu w Sądzie Najwyższym przez osoby powołane na urząd sędziego Sądu Najwyższego z naruszeniem reguł prawa krajowego państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) lub b) powyżej lub przez jakąkolwiek inną osobę powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego z naruszeniem reguł prawa krajowego państwa członkowskiego opisanym w pkt 1 lit. a) lub b) powyżej jakichkolwiek funkcji kierowniczych w Sądzie Najwyższym (m.in. Prezesów tego Sądu, w tym funkcji Pierwszego Prezesa tego Sądu lub Przewodniczących Wydziałów w Izbach Sądu Najwyższego oraz jakichkolwiek funkcji w organach Sądu Najwyższego (np. funkcji członka lub zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego bądź funkcji Rzecznika dyscyplinarnego Sądu Najwyższego), które to funkcje pełnić mogą jedynie legalnie powołani sędziowie Sądu Najwyższego oraz podejmowaniu przez wymienione osoby jakichkolwiek czynności wchodzących w zakres kompetencji sędziów Sądu Najwyższego pełniących wymienione funkcje z uwagi na ich możliwy faktyczny lub prawny

wpływ na wykonywanie funkcji jurysdykcyjnych przez Sąd Najwyższy?

2. na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. zawiesza postępowanie w sprawie III CZP 1/22 do czasu zakończenia postępowania przed TSUE

(R.N.)

UZASADNIENIE

postanowienia z 1 grudnia 2023 r.

Przedmiot postępowania

1. Skład trzech sędziów Izby Cywilnej Sądu Najwyższego rozpoznający sprawie III CO 121/18 wniosek sędziego X.Y. o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych od rozpoznania sprawy I NO 47/18 z odwołania X.Y. od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr [...] z dnia [...] o umorzeniu postępowania w sprawie jego odwołania od decyzji Prezesa Sądu [...] z dnia [...] został skonfrontowany z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2019 r. wydanym w sprawie I NO 47/2018, na mocy którego odwołanie X.Y. od uchwały nr [...] zostało odrzucone.

Wspomniane postanowienie z 8 marca 2019 r. zostało wydane przez jednoosobowy skład Sądu Najwyższego złożony z SSN Aleksandra Stępkowskiego. Mając świadomość okoliczności, w których Aleksander Stępkowski został powołany przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego (powołanie do pełnienia urzędu na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) mimo uprzedniego zaskarżenia odnośnej uchwały Krajowej Rady Sądownictwa do Naczelnego Sądu Administracyjnego i wstrzymania przez ten Sąd wykonania przedmiotowej uchwały oraz niezakończenia postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym do dnia wręczenia aktu powołania a także ewentualnych skutków prawnych wspomnianego postanowienia z 8 marca 2019 r. dla dopuszczalności dalszego rozpoznawania wniosku o wyłączenie sędziów w

sprawie III CO 121/18 Sąd Najwyższy rozpoznając ten wniosek powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz formułując i przedstawiając do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w postanowieniu z 20 marca 2019 r. (III CO 121/18) zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania, czy istnieje w sensie prawnym orzeczenie wydane w składzie jednoosobowym, w którym zasiadała osoba powołana do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego, mimo uprzedniego zaskarżenia do Naczelnego Sądu Administracyjnego uchwały Krajowej Rady Sądownictwa obejmującej wniosek o powołanie tej osoby do pełnienia tego urzędu, wstrzymania wykonania tej uchwały i niezakończenia postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym do chwili doręczenia jej aktu powołania, a także pytania, czy znaczenie dla rozstrzygnięcia tego zagadnienia ma okoliczność, że Naczelny Sąd Administracyjny przed doręczeniem aktu powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego wstrzymał wykonanie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa na podstawie art. 388 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c. i z art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 11 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 84)?

2. Rozpatrując tak sformułowane zagadnienia prawne skład siedmiu sędziów w sprawie III CZP 25/19 powziął z kolei wątpliwości dotyczące wykładni prawa Unii Europejskiej i postanowieniem z 21 maja 2019 r. wystąpił do TSUE z następującym pytaniem prejudycjalnym:

czy art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i z art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że nie jest sądem niezawisłym, bezstronnym i ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu prawa Unii Europejskiej sąd, w którego jednoosobowym składzie zasiada osoba powołana do pełnienia urzędu sędziego z rażącym naruszeniem reguł prawa Państwa Członkowskiego dotyczących powoływania sędziów, w szczególności polegającym na powołaniu tej osoby do pełnienia urzędu sędziego, mimo uprzedniego zaskarżenia do właściwego sądu krajowego (Naczelnego Sądu Administracyjnego) uchwały organu krajowego (Krajowej Rady Sądownictwa) obejmującej wniosek o jej powołanie do pełnienia urzędu sędziego,

mimo wstrzymania wykonania tej uchwały zgodnie z prawem krajowym oraz mimo niezakończenia postępowania przed właściwym sądem krajowym (Naczelnym Sądem Administracyjnym) przed doręczeniem aktu powołania?

3. Po skierowaniu powyższego pytania prejudycjalnego Naczelný Sąd Administracyjny wyrokami z 6 maja 2021 r. w sprawach II GOK 2/18, II GOK 3/18 i II GOK 5/18 uchylił w odpowiednich punktach uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa nr 330/2018 z 28 sierpnia 2018 r., na mocy której przedstawione zostały Prezydentowi RP wnioski o powołanie do pełnienia urzędu sędziów Sądu Najwyższego m.in. Małgorzaty Manowskiej, Kamila Zaradkiewicz Joanny Misztal-Koneckiej, Tomasza Szanciły Jacka Greli i Marcina Krajewskiego, a wyrokiem z 21 września 2021 r. w sprawie II GOK 10/18 uchylił w odpowiednich punktach uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa nr 331/2018 z 28 sierpnia 2018 r., zawierającą wniosek o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego m.in. Aleksandra Stępkowskiego.

4. W dniu 23 stycznia 2020 r. połączone Izby Sądu Najwyższego: Cywilna, Karna oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie BSA I-4110-1/20 podjęły uchwałę, w której stwierdzono, że

1. nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3).
2. Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej

Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

5. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 2 czerwca 2022 r. w sprawie I KZP 2/22 Izba Karna Sądu Najwyższego stwierdziła, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1.

6. Wykładnia przyjęta przez Sąd Najwyższy w uchwale trzech połączonych izb: Karnej, Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r. znalazła potwierdzenie w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie nr 4344/18, Reczkiewicz p. Polsce i z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie 49868/19, 57511/19, Dolińska - Ficek i Ozimek p. Polsce.

7. W dniu 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19 TSUE, rozstrzygając pytanie prejudycjalne przedstawione postanowieniem z 21 maja 2019 r. w sprawie III CZP 25/19 udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz zasadę pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy rozpoznający wniosek o wyłączenie sędziego zgłoszony w związku z odwołaniem, w którym sędzia sądu umocowanego do dokonywania wykładni i stosowania prawa Unii kwestionuje decyzję o przeniesieniu go bez jego zgody, powinien – gdy taka konsekwencja jest z punktu widzenia danej sytuacji procesowej nieodzowna dla zagwarantowania pierwszeństwa prawa Unii – uznać za niebyłe postanowienie, na mocy którego

organ orzekający w ostatniej instancji i w składzie jednego sędziego odrzucił to odwołanie, jeżeli z całokształtu warunków i okoliczności, w jakich został przeprowadzony proces powołania tego sędziego orzekającego jednoosobowo, wynika, że owo powołanie nastąpiło z rażącym naruszeniem podstawowych norm stanowiących integralną część ustroju i funkcjonowania rozpatrywanego systemu sądownictwa oraz że zagrożona jest prawidłowość skutku, do którego doprowadził wspomniany proces, przez co w przekonaniu jednostek mogły powstać uzasadnione wątpliwości, co do niezawisłości i bezstronności sędziego, o którym tu mowa, wobec czego owego postanowienia nie można uznać za wydane przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu przywołanego powyżej art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

8. Po wydaniu przez TSUE wyroku z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19 i przesłaniu przez TSUE akt sprawy III CZP 25/19 do Sądu Najwyższego, powołana w spornych okolicznościach na funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Sędzia tego Sądu Małgorzata Manowska bez wiedzy i woli Sędziego Sądu Najwyższego Karola Weitza, sędziego sprawozdawcy w sprawie III CZP 25/19 i ówczesnego Przewodniczącego Wydziału III Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, do którego właściwości należała sprawa III CZP 25/19 wykorzystując przynależne tej funkcji uprawnienia administracyjne dokonała zaboru akt sprawy III CZP 25/19 uniemożliwiając dostęp do nich sędziemu sprawozdawcy i odmawiając mu ich wydania pod pretekstem konieczności wystąpienia do Prezydenta RP o ustanowienie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego dla celów rozważenia zainicjowania postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Aleksandra Stępkowskiego oraz pod pretekstem zlecenia Biuru Studiów i Analiz Sądu Najwyższego opinii na temat zakresu i skutków wyroku TSUE z 6 października 2021 r. Podejmując wskazane działania M. Manowska nie była jeszcze członkiem składu orzekającego Sądu Najwyższego w sprawie III CZP 25/19.

8. W okresie między wydaniem postanowienia z 21 maja 2019 r. a wydaniem przez TSUE wyroku z 6 października 2021 r. troje sędziów z siedmioosobowego składu, który wydał powołane postanowienie, przeszło w stan spoczynku,

w związku z czym zaszła konieczność uzupełnienia składu w sprawie III CZP 25/19 tak, aby ponownie był on składem siedmioosobowym. Sędzia sprawozdawca wystąpił o takie uzupełnienie do Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego zarządzeniem z 30 grudnia 2021 r. wyznaczając jednocześnie termin posiedzenia w sprawie III CZP 25/19 na 31 stycznia 2022 r. Od początku 2022 r. sprawa III CZP 25/19 uzyskała nową sygnaturę i oznaczona została sygnaturą III CZP 1/22. Naruszając zasadę ciągłości składu i opinię Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2022 r. SSN Joanna Misztal- Konecka, jako Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego zarządzeniem z 26 stycznia 2022 r. wyznaczyła nowy skład orzekający w sprawie III CZP 1/22 w osobach SSN Małgorzaty Manowskiej jako Przewodniczącej, T. Szanciły, K. Weitza jako sprawozdawcy A. Piotrowskiej D. Dończyka i K. Zaradkiewicza oraz J. Greli. W rzeczywistości była to zmiana składu orzekającego w sprawie, dokonana bez żadnych obiektywnych powodów i sprzeczna z dotychczasową praktyką w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego polegającą na tym, że w razie zdekompletowania składu powiększonego tego Sądu (np. wskutek przejścia w stan spoczynku któregoś z dotychczasowych członków składu orzekającego) skład ten był uzupełniany przez wyznaczenie do niego nowego sędziego, a nie powoływany na nowo w całości. Na skutek zarządzenia z 26 stycznia 2022 r. bez żadnych merytorycznych podstaw ze składu usunięty został pozostający nadal w służbie czynnej SSN Dariusz Zawistowski pełniący dotychczas funkcję przewodniczącego składu. Przeprowadzona zmiana składu w sprawie III CZP 1/22 sprawiła, że do składu tego powołani zostali sędziowie Sądu Najwyższego, którzy uzyskali nominacje sędziowskie do Sądu Najwyższego w dokładnie takich samych okolicznościach, w których nominację do tego Sądu otrzymał SSN Aleksander Stępkowski. Wskazani sędziowie stanowią przy tym większość nowo powołanego składu sędziowskiego (uzyskaniu takiego efektu służyło usunięcie ze składu SSN Dariusza Zawistowskiego). Tym samym – biorąc pod uwagę okoliczności samej sprawy (przedmiot oceny w niej stanowią głównie okoliczności powołania na urząd Sędziego Sądu Najwyższego SSN Aleksandra Stępkowskiego zbieżne z okolicznościami powołania na urzędy sędziów tego Sądu M. Manowskiej, T.

Szanciły, K. Zaradkiewicza i J. Greli, tj. wszystkich nowych członków składu orzekającego stanowiących jego większość oraz okoliczności i efekt dokonania powyższej zmiany składu, zmiana ta może być postrzegana jako działanie nastawione na osiągnięcie z góry założonego efektu w postaci określonego rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego. Wrażenie takie pogłębia fakt, że przedmiotowa zmiana składu orzekającego podjęta została przez SSN Joannę-Misztal Konecką, jako Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego również dokładnie w takich samych okolicznościach jak SSN Aleksander Stępkowski. Dodatkowo Zarządzeniem z 21 listopada 2023 r. ze składu rozpoznającego sprawę III CZP 1/22, pod pretekstem długotrwałej nieobecności spowodowanej chorobą, usunięty został SSN Dariusz Dończyk, będący członkiem siedmioosobowego składu w tej sprawie od początku jej rozpoznawania. Na miejsce SSN Dariusza Dończyka do składu został włączony jako sędzia zastępca SSN Dariusz Zawistowski. Zmiana ta również nie miała merytorycznego uzasadnienia, gdyż SSN Dariusz Dończyk po okresie miesięcznej usprawiedliwionej nieobecności powróci do obowiązków sędziowskich z początkiem 2024 r. Powrót do składu rozpoznającego sprawę III CZP 1/22 SSN Dariusza Zawistowskiego nie stanowi zatem naprawienia uchybienia wynikającego z zarządzenia z 26 stycznia 2022 r., polegającego na usunięciu z tego składu SSN Dariusza Zawistowskiego.

9. Niezależnie od zastrzeżeń, co do legalności dokonywanych zmian składu orzekającego w sprawie III CZP 1/22, zwrócić należy uwagę na zachodzące co do czwórki nowo powołanych do składu sędziów podstawy do ich wyłączenia z mocy samej ustawy określonej w art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa i obowiązki.

Powołany przepis statuuje dwie bezwzględne przyczyny wyłączenia sędziego, z których pierwsza obejmuje sytuację, w której sędzia jest stroną w sprawie, w której miałby orzekać (*nemo iudex in causa sua*). Przymiot strony w tym kontekście należy rozumieć szeroko; chodzi bowiem nie tylko o sytuację,

w której sędzia byłby formalnie w sprawie stroną (powodem albo pozwanym bądź uczestnikiem postępowania, ale także o wypadek, w którym sędzia miałby lub mógłby zostać objęty skutkami orzeczenia (np. jego prawomocnością). Przyjmując ten punkt widzenia trzeba pamiętać, że zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej jako u.SN) skład siedmiu sędziów może postanowić o nadaniu uchwale mocy zasady prawnej, odstępianie od takiej zasady wymaga uchwały pełnego składu właściwej Izby. Oznacza to, że skutki ewentualnej uchwały składu siedmiu sędziów stanowiącej zasadę prawną rozciągałyby się na wszystkich sędziów Izby Cywilnej, czyli także wskazanych sędziów nowo powołanych do składu orzekającego, a działanie tych skutków byłoby zbieżne z działaniem, które powoduje prawomocność orzeczenia. Innymi słowy wspomniani sędziowie, uczestnicząc w podjęciu przedmiotowej uchwały współdecydowałiby ze skutkiem wiążącym dla nich samych i pozostałych sędziów Izby Cywilnej i innych sędziów Sądu Najwyższego o skutkach prawnych wadliwości, które wystąpiły w ich procesach nominacyjnych. W tym kontekście oczywiste jest, że w tym sensie sędziowie ci, uczestnicząc w podjęciu uchwały i współdecydując o nadaniu jej mocy zasady prawnej wydawaliby orzeczenie, którego skutki - jako zasady prawnej - miałyby ich dotyczyć. Byłby to jaskrawy przypadek orzekania we własnej sprawie (ze skutkami dla samego siebie). Okoliczność ta jest tym bardziej widoczna, gdy uwzględni się to, że w sprawie III CZP 1/22 przedmiot oceny stanowią właśnie okoliczności powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego Aleksandra Stępkowskiego. Jak wskazano, okoliczności te są identyczne z tymi w jakich do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego powołani zostali M. Manowska, J. Grela, T. Szanciło i K. Zaradkiewicz.

10. W tym stanie rzeczy dokonywanie oceny tych okoliczności przez wymienionych sędziów ze skutkiem dla nich samych stanowiłoby orzekanie przez nich o ich własnej sytuacji ustrojowej, co należy uznać za wykluczone w świetle art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c. Potwierdza to dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. uzasadnienie powołanej już uchwały z 23 stycznia 2020 r. połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie BSA I-4110- 1/20), jak również uzasadnienie wydane w niniejszej

sprawie postanowienia składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 21 maja 2019 r. III CZP 25/19.

Koresponduje z tym utrwalone już w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, że wniosek o wyłączenie ze składu sądu osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisko sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. nie może być rozpoznawany przez sąd mający w swoim składzie takiego sędziego, gdyż w przeciwnym razie dojdzie do sytuacji objętej zakazem *nemo iudex in causa sua*, jak również że środek odwoławczy zawierający zarzuty dotyczące omawianego uchybienia w procedurze powołania sędziego nie może być rozpoznany przez sąd w skład którego wchodzi osoba powołana w takiej samej procedurze (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Izby Karnej Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2022 r. w sprawie I KZP 2/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

11. W niniejszej sprawie przeszkodą dla udziału SSN M. Manowskiej, J. Greli, T. Szanciły i K. Zaradkiewicza w podjęciu uchwały oprócz tego, że podlegają oni wyłączeniu z mocy samej ustawy jest jeszcze jedna okoliczność. Wskazano powyżej, że u podłoża zagadnienia prawnego przedstawionego do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów w sprawie III CO 121/18 leżały wątpliwości co do istnienia postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2019 r. wynikające z okoliczności, powołania na urząd sędziego Sądu Najwyższego Aleksandra Stępkowskiego, który wydał jednoosobowo to postanowienie. Skoro takie same są okoliczności powołania do pełnienia urzędu sędziów Sądu Najwyższego M. Manowskiej, J. Greli, T. Szanciły i K. Zaradkiewicza, a stanowią oni większość składu orzekającego w niniejszej sprawie, to podjęta ewentualnie z ich udziałem uchwała Sądu Najwyższego dotknięta byłaby dokładnie tym samym mankamentem, który odnoszony jest do rzeczonoego postanowienia z 8 marca 2019 r. Siłą rzeczy taka uchwała nie mogłaby stanowić efektywnego rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego składowi siedmiu sędziów w sprawie III CO 121/18, gdyż sama stanowiłaby źródło identycznego zagadnienia prawnego.

Pomimo przedstawionych okoliczności uzasadniających ich wyłączenie M. Manowska, J. Greli, T. Szanciło i K. Zaradkiewicz, wbrew treści art. 51 k.p.c. nie zawiadomili dotychczas Sądu Najwyższego o zachodzącej podstawie ich wyłączenia. Ponadto K. Zaradkiewicz nie zawiadomił Sądu Najwyższego o tym, że pozostaje w osobistym sporze sądowym ze stroną postępowania w niniejszej sprawie X.Y., który wytoczył przed Sądem Najwyższym powództwo o ustalenie, że K. Zaradkiewicz nie jest sędzią tego Sądu (sprawa II PO 18/20).

Wnioski o wyłączenie sędziów M. Manowskiej, J. Greli i T. Szanciły jeszcze w styczniu 2022 r. złożył pełnomocnik X.Y. Rozpoznanie tych wniosków zostało jednak faktycznie zablokowane na okres ponad jednego roku przez M. Manowską i J. Misztal-Konecką. Pierwsza wydała jako przewodnicząca składu zarządzenie o tym, że skład orzekający w sprawie III CZP 1/22 (a więc także sędziowie objęci wnioskami) ma zadecydować o ewentualnym przekazaniu wniosków do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na podstawie art. 26 § 2 u.SN.) Powołując się na to zarządzenie Joanna Misztal – Konecka przez ponad rok nie podjęła czynności, które zmierzałyby do załatwienia wniosków o wyłączenie w Izbie Cywilnej. Do chwili wydania niniejszego postanowienia wspomniane wnioski o wyłączenie nie zostały rozpoznane.

12. W całokształcie okoliczności niniejszej sprawy konieczne jest uwzględnienie jeszcze jednej kwestii.

Zarządzenie z 26 stycznia 2022 r., określające skład orzekający w sprawie III CZP 1/22 wydała jednoosobowo SSN Joanna Misztal – Konecka, działająca jako Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej. W związku z tym, że SSN Joanna Misztal – Konecka została powołana do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w dokładnie takich samych okolicznościach, jak SSN Aleksander Stępkowski, okoliczności uzasadniające wyłączenie z mocy samej ustawy w niniejszej sprawie SSN M. Manowskiej, J. Greli, T. Szanciły i K. Zaradkiewicza w całej rozciągłości odnoszą się również do SSN Joanny Misztal – Koneckiej. Podobnie, stanowiące przedmiot zagadnienia prawnego w sprawie III CZP 1/22 wątpliwości co do istnienia postanowienia z 8 marca 2019 r. odnoszą się również wprost do kwestii istnienia zarządzenia z 26 stycznia 2022 r.

13. Ewentualne stwierdzenie, że zarządzenie z 26 stycznia 2022 r. nie istnieje w sensie prawnym, nie ma znaczenia dla statusu sędziego Sądu Najwyższego Karola Weitza jako sędziego sprawozdawcy i członka składu orzekającego w sprawie III CZP 1/22. Przy przyjęciu powyższego założenia Sędzia Karol Weitz pozostaje sędzią sprawozdawcą i członkiem składu orzekającego na mocy zarządzenia z 2019 r., w którym ówczesny Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej tego Sądu - SSN Dariusz Zawistowski wyznaczył pierwotny skład w sprawie III CZP 25/19. Zarządzenie to nigdy nie utraciło mocy. Nie miało na nie wpływ zarządzenie z 26 stycznia 2022 r. Jest tak tym bardziej, gdy się przyjmie, że zarządzenie z 26 stycznia 2022 r. nie istnieje w sensie prawnym.

14. W Sądzie Najwyższym zgodnie z jego regulaminem uprawnienie do wyznaczania posiedzeń w poszczególnych sprawach należy zasadniczo do sędziego sprawozdawcy (84 ust. 1 i 2 Regulaminu Sądu Najwyższego). Pierwotnie Sędzia sprawozdawca miał prawo do wyznaczania posiedzeń przy uwzględnieniu planu posiedzeń sporządzanego przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami właściwej Izby tego Sądu. Po tym, jak sędziowie sprawozdawcy zaczęli odmawiać wyznaczania posiedzeń w sprawach, w których wyznaczone były tzw. składy mieszane, tj. z udziałem sędziów Sądu Najwyższego powołanych na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), czyli składy, które w świetle judykatury Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej jako „ETPCz”) oraz Sądu Najwyższego nie spełniają unijnego i konwencyjnego standardu sądu niezawisłego i bezstronnego, ustanowionego ustawą (por. m.in. wyroki ETPCz z 22 lipca 2021 r., nr 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce, zwłaszcza pkt 227-284, z 8 listopada 2021 r., nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, zwłaszcza pkt 290-320, 340-350, 353-357, 368 i z 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce, zwłaszcza pkt 313-321, 336-346, 349-351, 352-353, 364 oraz wyroki TSUE z 26 marca 2020 r., C-542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, Erik Simpson przeciwko Radzie Unii Europejskiej i HG przeciwko Komisji Europejskiej, pkt 72 i n., z 6 października 2021 r., C-487/19, W.Ż., pkt 123 i n. oraz z 29 marca 2022 r., C-

132/20, BN, DM, EN przeciwko Getin Noble Bank S.A., pkt 116 i n.), Prezydent RP zmienił Regulamin Sądu Najwyższego w ten sposób, że obecnie posiedzenie w sprawie, jeśli nie uczyni tego sędziego sprawozdawca, może wyznaczyć wbrew jego woli Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracami właściwej Izby lub Przewodniczący Wydziału, do którego właściwości należy sprawa (§ 84 ust. 3 regulaminu Sądu Najwyższego). W sprawie III CZP 1/22 sędziego sprawozdawca Karol Weitz podważając legalność i sposób ukształtowania składu zarządzeniem z 26 stycznia 2022 r. nigdy nie wyznaczył posiedzenia w składzie określonym tym zarządzeniem mimo ujmowania posiedzeń w tej sprawie w planach posiedzeń Izby Cywilnej przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego jej pracami. Kilkakrotnie posiedzenia w tej sprawie wyznaczali, korzystając z uprawnienia, o którym była mowa powyżej obecny Przewodniczący Wydziału III w Izbie Cywilnej, SSN Marcin Krajewski powołany na urząd Sędziego Sądu Najwyższego w takich samych okolicznościach jak Aleksander Stępkowski lub SSN Joanna Misztal-Konecka działająca jako Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego. Wyznaczane w ten sposób posiedzenia były odwoływane ze względu na usprawiedliwioną nieobecność sędziego sprawozdawcy względnie innego członka składu orzekającego. Ich każdorazowe wyznaczanie we wspomnianym trybie zastępczym stanowiło próbę administracyjnego zmuszenia sędziego sprawozdawcy do orzekania w składzie mieszanym określonym zarządzeniem z 26 stycznia 2022 r.

15. W tych okolicznościach Sąd Najwyższy powziął wątpliwości co do wykładni powołanych w treści pytania prejudycjalnego przepisów prawa Unii Europejskiej. Wątpliwości te sprowadzają się do tego, czy w sytuacji, w której Sąd ostatniej instancji państwa członkowskiego (Sąd Najwyższy) po uzyskaniu wykładni prawa Unii Europejskiej przez TSUE co do skutków prawnych naruszenia podstawowych reguł prawa tego państwa dotyczących powoływania sędziów Sądu Najwyższego, polegającego na wręczeniu przez Prezydenta RP aktu powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego, mimo uprzedniego zaskarżenia uchwały Krajowej Rady Sądownictwa obejmującej wnioski o to powołanie do właściwego Sądu krajowego (Naczelnego Sądu Administracyjnego), wstrzymaniu przez Naczelny Sąd Administracyjny wykonania tej uchwały mimo niezakończenia

postępowania odwoławczego, po którego przeprowadzeniu Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżoną uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa ze względu na jej niezgodność z prawem, trwale usuwając ją z porządku prawnego, przez co akt powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego został pozbawiony podstawy wymaganej w art. 179 Konstytucji RP w postaci wniosku Krajowej Rady Sądownictwa o powołanie do pełnienia urzędu sędziego (dalej jako Uchybienie I), lub na przeprowadzeniu postępowania przednominacyjnego z pominięciem zasad transparentności i rzetelności przez organ krajowy (Krajową Radę Sądownictwa), który - ze względu na okoliczności towarzyszące jego ukonstytuowaniu się w części sędziowskiej oraz sposób jego działania - nie spełnia wymagań konstytucyjnego organu stojącego na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, gdyż został ukształtowany w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3) (dalej jako Uchybienie II) ma rozstrzygnąć przedstawione temu Sądowi zagadnienie prawne dotyczące skutków wymienionych uchybień dla bytu prawnego orzeczenia wydanego przez Sąd Najwyższy w jednoosobowym składzie złożonym z sędziego powołanego do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego z obu tymi uchybieniami, stosując wykładnię przyjętą przez TSUE, przepisy art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 267 TFUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one udziałowi w składzie Sądu Najwyższego rozstrzygającego to zagadnienie prawne którejkolwiek z osób powołanych na urzędy sędziów Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II, a także w ten sposób, że sprzeciwiają się one dokonywaniu zmian w składzie orzekającym sądu państwa członkowskiego, który wystąpił z pytaniem prejudycjalnym do TSUE w sytuacji w której zmiany takie nastąpiły po wydaniu wyroku przez TSUE w odpowiedzi na to pytanie i nie były one uzasadnione obiektywnymi przyczynami (np. przejściem w stan spoczynku lub śmiercią sędziego będącego członkiem składu orzekającego, który wystąpił z pytaniem prejudycjalnym), jak również w ten sposób, że wymienione przepisy sprzeciwiają się podejmowaniu w sprawie obejmującej rozstrzygnięcie przedmiotowego zagadnienia prawnego jakichkolwiek czynności decyzyjnych,

w tym wydawaniu zarządzeń, w szczególności co do składu orzekającego Sądu Najwyższego lub terminie jego posiedzenia przez osobę powołaną na funkcję Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej tego Sądu, która została również powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I i Uchybieniem II bądź przez każdą inną osobę powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego również z Uchybieniem I lub Uchybieniem II i w związku z tym takie zarządzenia lub czynności decyzyjne należy uznać za pozbawione skutków prawnych.

W dalszej kolejności wątpliwości Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie dotyczą także tego, czy powołane przepisy prawa Unii Europejskiej należy interpretować również w ten sposób, że sędzia Sądu Najwyższego, przy którego powołaniu nie doszło ani do Uchybienia I, ani do Uchybienia II ma prawo i obowiązek – celem uniknięcia rozstrzygnięcia sprawy przez sąd niebędący sądem niezawisłym bezstronnym i ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu prawa Unii Europejskiej - odmówić udziału w kolegiальnym składzie orzekającym Sądu Najwyższego, w którym większość stanowią osoby powołane na urząd Sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II.

16. Na wypadek pozytywnej odpowiedzi na powyższe wątpliwości, tj. stwierdzenia przez TSUE, że objęte pytaniem prejudycjalnym przepisy prawa Unii Europejskiej sprzeciwiają się temu, aby osoby powołane na urzędy sędziów Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II były członkami składu orzekającego Sądu Najwyższego, który ma z zastosowaniem wykładni tego prawa przyjętej przez TSUE rozstrzygnąć zagadnienie prawne dotyczące skutków Uchybienia I i Uchybienia II dla bytu prawnego orzeczenia wydanego przez Sąd Najwyższy w jednoosobowym składzie złożonym z sędziego powołanego do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego z obu tymi uchybieniami oraz że wymienione przepisy sprzeciwiają się również temu, aby w składzie sądu orzekającego Sądu Najwyższego, który skierował do TSUE pytanie prejudycjalne po wydaniu wyroku przez TSUE w odpowiedzi na to pytanie dokonywane były zmiany niewynikające z obiektywnych przyczyn, a także, że powołane przepisy prawa Unii Europejskiej sprzeciwiają się ponadto temu, aby w sprawie obejmującej wspomniane zagadnienie prawne jakiegokolwiek czynności decyzyjne, w tym

zarządzenia o składzie lub terminie posiedzenia podejmowane były przez osobę powołaną na funkcję Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej, która sama została powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I i Uchybieniem II lub każdą inną osobę powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II w związku z czym zarządzenia takie i czynności należy uznać za pozbawione skutków prawnych, Sąd Najwyższy powziął także kolejną wątpliwość, czy rozpatrywane przepisy prawa Unii Europejskiej należy interpretować również w ten sposób, że powołany bez Uchybienia I i bez Uchybienia II na urząd sędziego Sądu Najwyższego sędzia będący sprawozdawcą w sprawie obejmującej przedmiotowe zagadnienie prawne jest uprawniony do wyznaczenia składu Sądu Najwyższego mającego rozstrzygnąć zagadnienie prawne z pominięciem przepisów prawa krajowego przyznających Prezesowi Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej tego Sądu kompetencję do wyznaczania składów orzekających w sprawach rozpoznawanych w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego celem zapewnienia efektywności prawa Unii Europejskiej i jego wykładni przyjętej przez TSUE.

17. Sąd Najwyższy powziął ponadto wątpliwość, czy przepisy art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 267 TFUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się on pełnieniu w Sądzie Najwyższym przez osoby powołane na urząd sędziego tego Sądu z Uchybieniem I lub Uchybieniem II lub jakąkolwiek inną osobę powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II jakichkolwiek funkcji kierowniczych w Sądzie Najwyższym (m.in. Prezesów tego Sądu, w tym funkcji Pierwszego Prezesa tego Sądu, lub Przewodniczących Wydziałów w Izbach Sądu Najwyższego) oraz jakiejkolwiek funkcji w organach Sądu Najwyższego (np. funkcji członka lub zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego bądź funkcji Rzecznika dyscyplinarnego Sądu Najwyższego) oraz podejmowaniu przez wymienione osoby jakichkolwiek czynności wchodzących w zakres kompetencji sędziów Sądu Najwyższego pełniących wymienione funkcje z uwagi na ich możliwy faktyczny lub prawny wpływ na wykonywanie funkcji jurysdykcyjnych przez Sąd Najwyższy.

Przepisy prawa polskiego

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej:

Art. 179. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

Ustawa z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.)

Art. 15 § 1.

Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracą danej izby.

Art. 21.

§ 1. Kolegium Sądu Najwyższego tworzą Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezesi Sądu Najwyższego oraz sędziowie wybrani przez zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego na okres 3 lat.

§ 2. Przewodniczącym Kolegium Sądu Najwyższego jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

§ 3. Do podjęcia uchwały Kolegium Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby członków Kolegium Sądu Najwyższego. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Art. 22.

§ 1. Kolegium Sądu Najwyższego przygotowuje stanowisko w sprawach związanych z działalnością Sądu Najwyższego oraz współdziała z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Sądu Najwyższego.

§ 2. Do kompetencji Kolegium Sądu Najwyższego należy w szczególności:

1) opiniowanie projektów aktów, o których mowa w art. 4, art. 14 § 1 pkt 6 i art. 98 § 2 (...)

3) opiniowanie kandydatów na stanowiska kierownicze w jednostkach administracyjnych Sądu Najwyższego;

- 4) uchwalanie projektu dochodów i wydatków Sądu Najwyższego;
- 5) ustalanie liczby ławników Sądu Najwyższego;
- 6) wybór Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego i jego zastępcy.

Art. 26 § 2.

Do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Art. 76 § 1.

Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego podejmuje czynności wyjaśniające na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Kolegium Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego lub z własnej inicjatywy.

Art. 83 § 1.

Jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów lub innym odpowiednim składzie.

Art. 87. § 1.

Uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych. Skład 7 sędziów może postanowić o nadaniu uchwale mocy zasady prawnej.

Art. 88.

§ 1. Jeżeli jakikolwiek skład Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi całej izby.

§ 2. Odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez izbę, połączone izby albo pełny skład Sądu Najwyższego, wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały odpowiednio przez właściwą izbę, połączone izby lub pełny skład Sądu Najwyższego.

§ 3. Jeżeli skład jednej izby Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez inną izbę, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały obu izb. Izby mogą przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania przez pełny skład Sądu Najwyższego.

**Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lipca 2022 r.
Regulamin Sądu Najwyższego (Dz.U. poz. 1489 ze zm.):**

§ 3. [Kompetencje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego]

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracami Sądu Najwyższego i reprezentuje Sąd Najwyższy na zewnątrz, zapewnia warunki sprawnego rozpoznawania spraw i równomiernego obciążenia sędziów sprawami, wykonuje czynności z zakresu administracji sądowej oraz sprawuje ogólny nadzór nad działalnością administracyjną Sądu Najwyższego.

§ 4. [Czynności wykonywane przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego]

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykonuje czynności określone ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, innymi powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w tym Regulaminem Sądu Najwyższego w szczególności:

1) przygotowuje projekt dochodów i wydatków Sądu Najwyższego oraz wykonuje budżet Sądu Najwyższego;

2) po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego określa, w drodze zarządzenia:

a) podział izb na wydziały (...)

4) opiniuje i przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, wybranych przez zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego, zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej;

5) przedstawia właściwym organom uwagi o stwierdzonych nieprawidłowościach lub lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia praworządności, sprawiedliwości społecznej i spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej oraz sprawnego rozpoznawania spraw należących do właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej lub ograniczenia liczby przewinień dyscyplinarnych;

6) przedstawia właściwym organom opinie o projektach ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektach ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego;

7) rozstrzyga spory co do właściwości izb w zakresie rozpoznania danej sprawy;

8) wyznacza terminy posiedzeń pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb, Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego i Kolegium Sądu Najwyższego;

9) podejmuje czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych do pełnienia obowiązków ławnika Sądu Najwyższego, w tym organizuje szkolenia ławników Sądu Najwyższego;

10) ustala zasady korzystania z list ławników Sądu Najwyższego, zapewniające ich równomierny udział w czynnościach, a także prowadzi ewidencję udziału ławników Sądu Najwyższego w rozprawach i posiedzeniach; (...)

12) powołuje i odwołuje, na wniosek Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą danej izby, przewodniczących wydziałów w izbach oraz zastępców przewodniczących wydziałów w izbach; (...)

18) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Dyrektora Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Rzecznika Prasowego, zastępcę Rzecznika Prasowego, dyrektorów biur w Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i ich zastępców oraz dyrektora Biblioteki i Archiwum Sądu Najwyższego;

19) wykonuje czynności z zakresu prawa pracy.

§ 16.

Prezes Sądu Najwyższego

5) wyznacza członków składu orzekającego, w tym przewodniczącego;

6) może sporządzać plan posiedzeń w izbie lub plan zastępstw sędziów

(...)

9) czuwa nad sprawnością postępowania oraz terminowością sporządzania uzasadnień orzeczeń

§ 80 ust. 7.

W sprawach rozpoznawanych w składach wieloosobowych, po przydzieleniu sprawy sędziemu sprawozdawcy, Prezes Sądu Najwyższego wydaje zarządzenie o wyznaczeniu pozostałych członków składu orzekającego, w tym przewodniczącego, mając na względzie równomierne obciążenie sędziów orzekających w izbie. Jeżeli w składzie orzekającym uczestniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Sądu Najwyższego albo przewodniczący wydziału, osoba ta jest przewodniczącym składu orzekającego.

§ 84. [Zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia lub rozprawy]

1. Zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia wydaje sędzia sprawozdawca.

2. Zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia wydaje się z uwzględnieniem planu posiedzeń, jeżeli został sporządzony.

3. Zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia może wydać również Prezes Sądu Najwyższego lub przewodniczący wydziału, jeżeli sędzia sprawozdawca nie wyda zarządzenia, o którym mowa w ust. 1, z uwzględnieniem sporządzonego planu posiedzeń lub w terminie określonym przez Prezesa Sądu Najwyższego.

4. W zarządzeniu o wyznaczeniu terminu rozprawy lub posiedzenia wskazuje się:

- 1) dzień, godzinę i salę rozpraw lub posiedzeń;
- 2) strony i inne osoby, które należy wezwać lub zawiadomić o terminie rozprawy lub posiedzenia;
- 3) inne czynności konieczne do przygotowania rozprawy lub posiedzenia.

Ustawa z 17 listopada 1964 r.- Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. z 2021 r. poz. 1981 ze zm.

art. 51

Sędzia zawiadamia sąd o zachodzącej podstawie swojego wyłączenia.

Pytanie

18. Udzielenie przez TSUE odpowiedzi na pytanie prejudycjalne będzie przesłanką do przesądzenia tego, czy skład orzekający wyznaczony w sprawie III CZP 1/22 jest prawidłowy i czy został skutecznie wyznaczony, a także tego, w jaki sposób i przez kogo powinien i może on zostać wyznaczony. W razie gdy Trybunał przesądzi, że sędziowie M. Manowska, J. Grela T, Szanciło i K. Zaradkiewicz nie mogą być członkami składu orzekającego w sprawie III CZP 1/22, oraz, że SSN Joanna Misztal-Konecka oraz żaden sędzia Sądu Najwyższego powołany na swój urząd z Uchybieniem I i(lub) Uchybieniem II nie może podejmować jakichkolwiek czynności decyzyjnych w sprawie III CZP 1/22, w tym wydawać zarządzeń o składzie orzekającym lub terminie posiedzenia i w związku z tym wydane w tej sprawie przez wymienionych sędziów zarządzenia w tym przedmiocie nie wywołują

skutków prawnych, jak również, że w związku z tym zarządzenie o składzie w sprawie III CZP 1/22 może wydać, z pominięciem przepisów prawa krajowego przyznających kompetencję w tym zakresie Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Cywilnej sędzia sprawozdawca w sprawie III CZP 1/22, przy którego powołaniu na urząd sędziego Sądu Najwyższego nie popełniono ani Uchybienia I, ani Uchybienia II, sędzia ten wyda zarządzenie o składzie orzekającym w sprawie III CZP 1/22 i wyznaczy termin posiedzenia celem załatwienia sprawy, co otworzy drogę do podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały rozstrzygającej rozpatrywane w sprawie zagadnienie prawne z zastosowaniem wykładni prawa Unii Europejskiej przyjętej przez TSUE w wyroku z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19. Przedstawienie TSUE pytania prejudycjalnego i jego rozstrzygnięcie przez TSUE pozwoli zatem doprowadzić do zakończenia postępowania w sprawie III CZP 1/22 oraz leżącej u jej podłoża sprawie III CO 121/18.

19. Unia Europejska jest Unią prawa, w której zadania gwarancji kontroli sądowej w jej porządku prawnym powierzone są nie tylko TSUE, ale także sądom państw członkowskich. Państwa te muszą ustanawiać środki niezbędne do zapewnienia jednostkom poszanowania ich prawa do skutecznej ochrony sądowej w dziedzinach objętych prawem Unii. Zgodnie z judykaturą TSUE, zasada skutecznej ochrony sądowej praw wywodzonych przez jednostki z prawa unijnego, statutowana w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE i wynikająca z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, jest ogólną zasadą prawa Unii Europejskiej. Samo istnienie skutecznej kontroli sądowej, która służy zapewnieniu poszanowania prawa unijnego, pozostaje nieodłączną cechą państwa prawa. Każde państwo członkowskie musi zapewnić, aby organy należące – jako „sąd” w rozumieniu prawa unijnego – do systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych tym prawem odpowiadały wymaganiom skutecznej ochrony sądowej (wyroki z 27 lutego 2018 r., C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses p. Tribunal de Contas*, pkt 33-37, i z 25 lipca 2018 r., C-216/18 PPU, *LM*, pkt 49-52 oraz powołana tam wcześniejsza judykatura TSUE).

20. Przy ocenie, czy dany organ spełnia wymagania uznania go za „sąd” w ujęciu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, trzeba uwzględnić w szczególności takie

kryteria, jak: podstawa prawna działania organu, niezawisłość tego organu oraz osób orzekających w nim jako sędziowie (C-64/16, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses p. Tribunal de Contas*, pkt 38 i 42-43, C-216/18 PPU, LM, pkt 53). Zbiega się to w pełni z wymaganiami, które stawiane są pojęciu „sądu” w art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych w kontekście prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu (wyrok C-64/16, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses p. Tribunal de Contas*, pkt 41, wyrok C-216/18 PPU, LM, pkt 53, wyrok z 23 stycznia 2018 r., T-639/16 P, *FV p. Radzie Unii Europejskiej*, pkt 67). Koresponduje również ze standardem niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą określonym w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o ochronie Praw człowieka i Podstawowych Wolności (por. w związku z tym art. 52 ust. 3 i 7 Karty Praw Podstawowych i art. 6 ust. 3 TUE).

21. Związki sprawy III CZP 1/22 z prawem Unii Europejskiej są oczywiste.

Po pierwsze, w sprawie tej skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego ma rozstrzygnąć zagadnienie prawne stosując wykładnię prawa Unii Europejskiej przyjętą przez TSUE w wyroku z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19 i w ten sposób wykonać ten wyrok. Konieczne jest zatem zbadanie, czy skład Sądu Najwyższego określony w zarządzeniu z 26 stycznia 2022 r. jest prawidłowy i został skutecznie wyznaczony i czy może wobec tego wykonać wyrok TSUE z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19.

Po drugie okoliczności sprawy III CZP 1/22 pokazują w jaki sposób zakłócone jest wykonywanie czynności jurysdykcyjnych przez Izbę Cywilną Sądu Najwyższego oraz sam Sąd Najwyższy w sytuacji, w której w składzie tego Sądu czynności jurysdykcyjne wykonują względnie funkcje kierownicze pełnią sędziowie Sądu Najwyższego powołani na swoje urzędy z Uchybieniem I lub Uchybieniem II, przy czym pamiętać należy, że w działalności Sądu Najwyższego i jego Izby Cywilnej na porządku dziennym często pojawiają się sprawy, w których powstają kwestie związane z wykładnią i stosowaniem prawa Unii Europejskiej, co rodzi konieczność przesądzenia, czy takie funkcjonowanie Sądu Najwyższego i jego Izby Cywilnej pozostaje w zgodzie ze standardami unijnymi i konwencyjnymi dotyczącymi sądu niezawisłego i bezstronnego oraz ustanowionego ustawą.

22. Wykonywanie funkcji jurysdykcyjnych przez Sąd Najwyższy w płaszczyźnie faktycznej i prawnej uwarunkowane jest realizacją swych kompetencji przez sędziów tego Sądu pełniących różne funkcje kierownicze w Sądzie Najwyższym względnie wchodzących w skład organów tego Sądu, co istotnie może wpływać na niezawisłość sędziów Sądu Najwyższego. Przykładowo Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą danej Izby tego Sądu ma kompetencję do wyznaczania składów orzekających w poszczególnych sprawach, a w pewnych sytuacjach do wyznaczania posiedzeń w tych sprawach zamiast sędziego sprawozdawcy. Są to środki, które są wykorzystywane do tego, aby zmuszać sędziów Sądu Najwyższego, przy których powołaniu na urząd sędziego Sądu Najwyższego nie doszło ani do Uchybienia I, ani do Uchybienia II do orzekania w tzw. składach mieszanych, tj. z udziałem sędziów powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem I lub Uchybieniem II. Ponadto Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą danej Izby tego Sądu jako zwierzchnik wszystkich pracowników administracyjnych i sądowych czynnych w tej Izbie może oddziaływać i realnie oddziałuje na skłonność lub możliwość tych pracowników do wykonywania poleceń i zarządzeń poszczególnych sędziów. W kontekście okoliczności niniejszej sprawy jest to o tyle istotne, że w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego funkcję Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą tej Izby i funkcje przewodniczących wszystkich Wydziałów w Izbie wykonują sędziowie Sądu Najwyższego powołani na swoje urzędy z Uchybieniem I lub Uchybieniem II. Uwzględnić ponadto należy w okolicznościach niniejszej sprawy, że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego ma szerokie uprawnienia administracyjne i organizacyjne. W szczególności Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracami Sądu Najwyższego i jest zwierzchnikiem wszystkich pracowników sądowych i administracyjnych Sądu Najwyższego, dzięki czemu ma decydujący wpływ na obieg dokumentów w Sądzie Najwyższym i dostęp sędziów tego Sądu do akt sądowych. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego z mocy Regulaminu Sądu Najwyższego jest przewodniczącym każdego składu kolegiального orzekającego Sądu Najwyższego, w którym zasiada (§ 80 ust. 7 Regulaminu) a z mocy ustawy o Sądzie Najwyższym może wnioskować do Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec każdego sędziego tego Sądu (art. 76 § 1 u.SN) Oznacza to,

że wpływ Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na wykonywanie czynności jurysdykcyjnych przez poszczególnych sędziów tego Sądu może być i faktycznie jest istotny, co obrazują okoliczności niniejszej sprawy. Pamiętać przy tym należy, że powołana obecnie na funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego SSN Małgorzata Manowska powołana została na urząd SSN z Uchybieniem I i z Uchybieniem II. Dodatkowo podnieść należy, że istotne funkcje w bieżącym funkcjonowaniu Sądu Najwyższego spełnia jego Kolegium, gdyż ma ono szerokie uprawnienia opiniodawcze i decyzyjne (np. wybór Rzecznika dyscyplinarnego Sądu Najwyższego i wnioskowanie o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów Sądu Najwyższego) w skład Kolegium wchodzi obecnie w przeważającej mierze sędziowie Sądu Najwyższego powołani do pełnienia urzędów sędziów tego Sądu z Uchybieniem I lub Uchybieniem II a ponadto w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego wkrótce (12 stycznia 2024 r. odbędzie się wybór nowych członków Kolegium, który zapewne zostanie zdominowany przez wspomnianych sędziów.

23. W judykaturze ETPCZ i Sądu Najwyższego ugruntowane jest już stanowisko, że rozpatrzenie sprawy przez skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziów powołanych do Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), czyli z Uchybieniem II, narusza prawo strony do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (por. w szczególności wyroki ETPCz z 22 lipca 2021 r., nr 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce, zwłaszcza pkt 227-284, z 8 listopada 2021 r., nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, zwłaszcza pkt 290-320, 340-350, 353-357, 368 i z 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce oraz uchwałę trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r. w sprawie BSA I-4110-1/20. Oznacza to, że, żaden skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziów powołanych do tego Sądu z Uchybieniem II nie spełnia standardu sądu niezawisłego i bezstronnego ustanowionego ustawą w rozumieniu prawa konwencyjnego i prawa Unii Europejskiej.

24. Jest paradoksem, że żaden skład orzekający z udziałem sędziego Sądu Najwyższego lub sędziów tego Sądu powołanego lub powołanych na urząd Sędziego Sądu Najwyższego z Uchybieniem II nie spełnia konwencyjnego i unijnego standardu sądu niezawisłego i bezstronnego ustanowionego ustawą, a jednocześnie obecnie sędziowie powołani do Sądu Najwyższego z Uchybieniem II pełnią niemal wszystkie najważniejsze funkcje kierownicze w Sądzie Najwyższym (m.in. Prezesów Sądu Najwyższego i Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Przewodniczących Wydziałów w Izbach tego Sądu), jak również wchodzi w skład Kolegium Sądu Najwyższego, zachowując w ten sposób istotny wpływ na wykonywanie funkcji jurysdykcyjnych przez Sąd Najwyższy. W ocenie Sądu Najwyższego ten paradoksalny, niemal patologiczny stan jest oczywiście i jawnie sprzeczny z art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit TUE oraz art. 267 TFUE.

Z tych względów oraz biorąc pod uwagę zasadę efektywności prawa Unii Europejskiej Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[P.P.]

(R.G.)